

LEKTOR: Audycje Kulturalne – w dobrym tonie.

PIOTR RYPSOŃ: Kiedy mówimy o awangardzie w Polsce, to w zasadzie mówimy jednocześnie o momencie odradzania się państwowości polskiej, bo pierwsze wystawy awangardowe w Polsce to rok 1917, wystawa polskich ekspresjonistów i formistów w Krakowie, i w związku z tym obchodziliśmy w zeszłym roku stulecie awangardy. Ale tak naprawdę te awangardy były bardzo różne, począwszy od wcześniejszej wystawy, która miała miejsce we Lwowie w roku 1913 i była wystawą awangardy europejskiej, w której artyści polscy nie brali udziału, była to wystawa, która krążyła po stolicach czy metropoliach imperium austro-węgierskiego. I awangardy polskie, mówię awangardy, bo były bardzo różne, były to różne kierunki, różne nurty, pośród których można wyróżnić z jednej strony taką awangardę modernizującą o charakterze narodowym, którą reprezentuje polski formizm, awangardę nacechowaną buntem wobec dawnych wartości europejskich, buntem wobec danego modelu chrześcijaństwa, którą reprezentuje poznański ekspresjonizm, i grupa, która nazwała się "Bunt", i awangardę, którą można by określić mianem modernistyczno-pozytywistycznej, a więc taką, która, jak Tadeusz Peiper w swojej poetyce czy część artystów związanych z konstruktywizmem kładła nacisk na budowanie zrębów de facto nowej cywilizacji. I również awangardę rewolucyjną, która stała w opozycji do społecznego i politycznego status quo, i kładła nacisk na kwestie klasowe, emancypację klasy robotniczej i sztukę zaangażowaną i wspierającą proces radykalnej przemiany społecznej. W pewnym sensie wszystkie te awangardy przyczyniły się do modernizacyjnego postępu II Rzeczypospolitej oraz w jakimś stopniu miały również wpływ i określiły rozwój polskiej kultury po wojnie, po 1945 roku. I wśród haseł, które z awangardą należy łączyć, to z jednej strony jest nowoczesne miasto Gdynia, Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa, nowoczesna architektura Katowic, Warszawy, Krakowa również i wielu innych miast. Jest to literatura, i tutaj wystarczy wymienić nazwiska takie jak Tadeusz Peiper czy Julian Przyboś, Aleksander Wat, polscy futuryści, Krakowska Awangarda, druga fala awangardy z lat 30. i szereg innych zjawisk, które promieniowały w projektowaniu użytkowym, w projektowaniu graficznym, w myśleniu o urbanistyce, które dały podstawy do takiego modernizacyjnego ruchu czy rysu, który był również obecny w kulturze PRL-u.

LEKTOR: Audycje Kulturalne – w dobrym tonie.